

Petrovičová, Katarina; Blažek, Václav

K poctě paní profesorky Daniely Urbanové

Graeco-Latina Brunensia. 2024, vol. 29, iss. 2, pp. 5-8

ISSN 1803-7402 (print); ISSN 2336-4424 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/GLB2024-2-1>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.80760>

License: [CC BY-SA 4.0 International](#)

Access Date: 12. 12. 2024

Version: 20241211

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

K poctě paní profesorky Daniely Urbanové

Vážení čtenáři, milé kolegyně, kolegové,

je mi ctí připomenout na začátku tohoto čísla významné životní jubileum, které v minulém roce oslavila redaktorka časopisu *Graeco-Latina Brunensia*, paní profesorka Daniela Urbanová. Profesionální kariéru a pracovní úspěchy paní profesorky připomíná ve svém příspěvku pan profesor Václav Blažek, já se proto obrátím do svých vzpomínek studentky i kolegyně.

První obraz, který mi vytane na mysl v souvislosti se studiem, je malý, stroze vybavený pokoj v univerzitním pobytovém centru na Cikháji, kde se se slovníky na klíče prokousáváme Caesarovými *Zápisky o válce galské*, a zatímco hledáme vhodná slova, paní profesorka blahosklonně sleduje naše úsilí a trpělivě opravuje naše překlady, v nichž se střídá absence smyslu se směšností. Další ročník, další vzpomínka, při které vyvstává další cenná vlastnost paní profesorky, smysl pro břitký humor a nadhled jako záchranné laso při překládání štiplavých pasáží Ovidiova *Umění milovat*. To už totiž neprověřovalo tolik naši znalost slovní zásoby, ale schopnost překonat přirozený stud. Latinská syntax, archaická latina, italické jazyky, Plautus... to vše byla doména paní profesorky, která je dnes tematicky ještě pestřejší, nejnověji o tzv. proklínací tabulky. Ke cti paní profesorky slouží, že nikoho z nás, nezvedených to studentů, přes své obsáhlé znalosti antických magických praktik neproklela, i když jsme jí k tomu nepochybně nabídli mnoho důvodů.

Dnes, už z pozice kolegyně pozoruji, že přístup paní profesorky ke studentům je stále stejně svěží, kolegiální a inspirující. Není divu, že výsledkem takové výuky není „jen“ dobrá znalost, ale třeba i zcela profesionální moderní překlad dosud nepřeložené Plautovy komedie, a dokonce i její odvážná a nápaditá divadelní inscenace, pro kterou se

nadchne i taková osobnost, jakou je pan profesor Miloš Štědroň, a napíše k ní hudební doprovod.

Danielo, děkuji a těším se na další „kulišárny“, které se studenty vymyslíš. A jako šéfredaktorka ti děkuji za ochotu přes velké vytížení věnovat svou energii také redigování časopisu. I díky tobě se daří udržet přísná kritéria výběru, tím a snad i jeho kvalitou.

Katarina Petrovičová

Prof. PhDr. Daniela Urbanová, Ph.D.

Daniela Urbanová se narodila 7.12. 1963 v Brně. Zde také absolvovala ZŠ Hroznová 1 (1970–1978) a Gymnázium Lerchova (1978–1982). Zajímala se o moderní západoevropské jazyky, proto si také zvolila jako čtvrtý maturitní předmět angličtinu. Tento zájem ji dále vedl na Filozofickou fakultu (tehdy) Univerzity Jana Evangelisty Purkyně. Pro vysněnou studijní kombinaci angličtina-portugalština však nepocházela z dostatečně uvědomělé rodiny, a tak byla nakonec přijata ke studiu latiny a češtiny. Na gymnáziu se věnovala studiu latiny pouhý rok, ale nadchla se zde pro antickou filozofii díky vynikajícímu pedagogovi Pavlu Tuškovi. Na počátku svého studia na Katedře starověké kultury měla pocit, že studium latiny není nic pro ni. Přednášky prof. Antonína Bartoňka o mykénské řečtině a posléze o latinské syntaxi ji však zaujaly natolik, že přestala pokládat studium klasické filologie za nepřijemné náhradní řešení a plně se do něj ponořila. Zejména pak latina se stala její celoživotní láskou a po dokončení vlastního studia i profesí. Ještě během studia v 80. letech 20. století si uvědomila další přednost klasické filologie, totiž její přirozenou rezistenci vůči případnému ideologickému tlaku, kterému byly ostatní humanitní obory vystaveny.

Po úspěšném absolvování oboru latina-čeština r. 1987 a získání titulu PhDr. zůstává na své domovské katedře na stáži a v letech 1988–1991 zde působí jako asistentka. Teprve po změně režimu zahajuje r. 1991 doktorské studium, které r. 2000 zakončuje úspěšnou obhajobou disertační práce *Archaické latinské nápisy v kontextu jazyků staré Itálie* pod vedením prof. Bartoňka a získává titul Ph.D. V klíčovém roce 1991 absolvovala měsíční kurs věnovaný jazykům starověké Itálie v Perugii (Università per stranieri), akademické stáže ve Vídni u prof. Heinera Eichnera (Institut für Sprachwissenschaft; sem se vrací na další stáže ještě v letech 2003, 2005, 2007) a v Ženevě (Fondation Hardt). V témže roce zahájila svůj tříletý lektorát v Neapoli na Istituto Universitario Orientale, kde přednášela češtinu, ale využila též příležitosti navštěvovat přednášky významných lingvistů, především Paola Poccettiho a Domenica Silvestriho. Od roku 1994 působí na Ústavu klasických studií ve funkci odborné asistentky. Tuto roli mění za pozici docentky po úspěšném habilitačním řízení, které pod vedením prof. Jany Nechutové završila r. 2015 obhajobou disertačního spisu *Latinské proklínací tabulky na území římského impéria*. Ten již o rok dříve vyšel v knižní podobě (Brno: Masarykova univerzita 2014). Anglický překlad knihy pod titulem *Latin Curse Tablets of the Roman Empire* vydává prestižní nakladatelství Innsbrucké univerzity r. 2018 (řada Innsbrucker Beiträge

zur Kulturwissenschaft, Band 17). Pět let po své habilitaci Daniela Urbanová úspěšně prochází jmenovacím řízením, opět pod vedením prof. Jany Nechutové, a 8. 5. 2021 byla jmenována profesorkou klasické filologie. Prof. Jana Nechutová spolu s prof. Antonínem Bartoňkem se pro Danielu Urbanovou stali životními vzory, a to jak v rovině odborné, tak lidské. Inspiruje se jejich pedagogickým mistrovstvím a současně rozvíjí mnohé směry, kudy se ubíraly jejich publikační aktivity. Sama Daniela Urbanová začala publikovat r. 1990 a v posledním desetiletí, kdy se habilitovala a získala profesuru, svou produktivitu zřetelně zvýšila. Její publikační výstupy lze roztrdit do několika kategorií a v každé představuje špičku daného oboru.

Antonín Bartoněk i zahraniční badatelé jako Heiner Eichner nebo Paolo Poccetti ji přivedli k zájmu o epigrafické tradice starověké Itálie, počínaje archaickou latinou a konče etruštinou. Tomuto svůdnému tématu, které v české klasické filologii i historické lingvistice doposud budilo jen okrajový zájem, se věnovala systematicky od roku 1993. Po 15 letech téma více méně uzavřela syntézou *Národy starověké Itálie, jejich jazyky a písmo* (Brno: Host 2008), i když se příležitostně k problematice archaického latinského písma vrací i později. Už r. 2005 přidává do sféry svého odborného zájmu další okruh, který bude dominovat až do současnosti. Jde o latinské (menší měrou i řecké) proklínací formule, které představovaly specifický a nepřilíš zmapovaný žánr mezi texty v klasických jazycích. Po sérii dílčích studií a podrobné monografii, která vyšla v české i anglické verzi (viz výše), lze téma již pokládat za standardně zpracované, a to nemalou měrou právě zásluhou Daniely Urbanové, od r. 2017 často ve spolupráci s Jurajem Franekem. Důkladná analýza antických proklínacích formulí přivedla jubilantku k zájmu o magické texty v širší perspektivě, a to nejen antické, ale i ze středoevropského středověku. K nejzajímavějším studiím tohoto okruhu patří přečtení a interpretace latinského textu z amuletu v podobě složené olovené destičky, nalezené r. 2014 v Dřevíči na Rakovnicku. První publikovaná zpráva z r. 2017¹ se omezila na viditelnou část textu, neboť složený olovený plech nebylo možné bez poškození rozevřít. Teprve díky rentgenové tomografii se podařilo zobrazit celý text, přečíst jej a přeložit, jak nás informuje novější studie autorského týmu². Zde je třeba zmínit schopnost Daniely Urbanové efektivně spolupracovat s dalšími autory, nejen klasickými filology, ale též indoevropeisty nebo archeology. Ke spolupráci vícekrát přizvala i své doktorandy a studenty. Výsledkem je např. edice a překlad Plautovy komedie *Curculio aneb Darmojed* (Praha: Jednota klasických filologů, 2019). Za pozornost stojí připomenout, že s překlady latinsky píšících autorů, konkrétně Aldhelma³ z jihoanglického Malmesbury a Hroswithy⁴ ze středoněmeckého Gandersheimu, jubilantka na počátku 90. let začínala.

1 Blažková, Kateřina, Šámal, Zdeněk, Urbanová, Daniela, Knauber, Konrad, Havel, Dalibor: Středověký olovený amulet z hradiště Dřevíč k. ú. Kozojedy, o. Rakovnick (A medieval lead amulet from the Dřevíč hillfort in Central Bohemia). *Archeologické rozhledy* 69(1), 2017, 121–142.

2 Vavřík, Daniel, Knauber, Konrad, Urbanová, Daniela, Kumpová, Ivana, Blažková, Kateřina & Šámal, Zdeněk: Unveiling magic from the middle ages: tomographic reading of a folded lead amulet from Dřevíč fortress (Czech Republic). *Archaeological and Anthropological Sciences* 12, 2020, 1–12.

3 Aldhelmus: *De laudibus virginítatis*. Brno: Echo Latina 1, 1991.

4 Hroswitha Genderhemensis: *Dulcítius*. Brno: Echo Latina 1, 1991.

Po 35 letech publikační činnosti Daniela Urbanová rozhodně nekončí, již nejméně desetiletí prokazuje, že je v té nejlepší tvůrčí kondici. Za všechny její čtenáře, spolupracovníky, kolegy, doktorandy a posluchače si dovoluji vyslovit přání, aby tomu tak bylo i v následujících desetiletích. Všichni se těšíme na nové a originální studie jubilantky.

Václav Blažek

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedení se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.